

1

אונקלוס

בראשית לב וישלח תלו

אפוהי מאים יסב אפי: כד ועברת
 תקרבתא על אפוהי והוא בת
 בליקיא ההוא במשריתא: כג וקם
 בליקיא הוא ורבר ית תרתין
 נשוהי וית תרתין לחינתה וית
 חד עטר בנוהי ועבר ית מעבר
 יובקא: כד ודברנון ועברנון ית
 נחלא ואעבר ית דילה:
 כה ואשתאר יעקב בלחורוהי
 ואשתרל נברא עמה עד דסלק

אולי ישא פני: כב ותעבר המנחה על-
 פניו והוא לן בלילה ההוא במחנה:
 כג ויקם | בלילה הוא ויקח את-שתי
 נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד
 עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק:
 כד ויקחם ויעברם את-הנחל ויעבר
 את-אשר-לו: ^{כה} ויותר יעקב לבהו →
 ויאבק איש עמו עד עלות השחר:

רש"י

לקט בהיר

(כהן) בשפת המזרק (מחם כ"ה): (כג) על פניו. כמו
 לפניו^מ, וכן (ירמ' י"ז) חמם ושוד ישמע זה על פני
 תמיד, וכן (ישע' ס"ה ג') המכעיסים אותי על פני,
 ומדרש אגדה (צ"ג) על פניו, אף הוא שרוי בכעס*,
 שיהיה לריך לכל זה: (כג) ואת אחד עשר ילדיו.
 ודינה היכן היתה^מ, נתנה צתיבה ונעל בפניה שלא
 יתן זה עשו עניו, ולכך נענש יעקב^מ שמנעה
 מאחיו, שמא תחזירו למוטב, ונפלה* ציד שכם
 (צ"ח): יבק, שם הנוכר^מ: (כד) את אשר לו.
 הצבחה והמטללים^מ עשה עלמו קגשר^מ נוטל
 מכאן ומניח כאן צ"ה (כה) ויותר יעקב. שכן
 פכים קטנים^מ וחר עליהם (חלק י"א): ויאבק
 איש. מנחם פירש (ויחפפר איש), מלשון* אבק,
 שנינו נוסחאות יצרה. סופה ענבלה. לשון.

(מא) ואינו על פניו ממש, אבל לפי האגדה פירושו ממש על
 פניו, כמו על אפו ועל מחמו, ור"ל שעשו היה בכעס על
 הזכרה ועל הברכות, וגם יעקב היה בכעס, שלא נתן לו
 מתנה גדולה זו בזיון ובלב שלם (ג"א): (מב) כי מאומרו
 ואת אחד עשר ילדיו נשמע ב' דברים, חדא שאין דינה בכלל
 כי הלשון משמע שמנין זה ידוע הוא, וגם נשמע שבמכוון
 חיסרה הכתוב, שאל"כ היה לו לומר ואת ילדיו ומנינא למה
 לי, אלא ודאי למעט לומר שדוקא י"א הידועים שהם
 השבטים, ופשוט שהטמינה מעיניו של אחיו רשע
 (ד"ד): (מג) שבני שאין עושין בלי פגם ועון, והלדיק
 ידידו של הקצ"ה אשר הוא שלם בכל עניינים בהכרח שנתב
 הפגם שנענש בשבילו כדי שלא תחשדנו בעון חמור חו"ש,
 וזה הוא הפגם שמנינו נכתב בתורה (ג"א), והגם שרש"י
 אמר לקמן ל"ה א' שבעבור שאיחר בדרך נענש, אין קושיא,
 שחזן מעבר של בתו היה לו עונש אחר שם בכעס, שנרעש ונפחד מהשכינים, כאומרו ונאספו עלי והכוני, ומה שבכתה לזה
 ולא רחמה לעלות בגורלו של עשו, אין קושיא, שעשו לא חבשה והיא לא הטמינה ענמה, ואדרבה יש להביא ראיה, שבכתה
 וחששה שעשו יחבשה ונריכה להנשא לו בעל כרחו משום שמא תחזירו למוטב (מ"ל): (מד) ולא הגשר נקרא יבק אלא
 מעבר שעוצרים שם את נחל יבק דכתיב (דברים ב' ל"ז) נחל יבק (במ"ח): (מה) פי' לזה כפל ויעברם זה בני בית שלו
 ויעבר את אשר לו אלו החפצים שלו: (מו) גשר נקרא אדם שמלאכתו על הגשר פעמים מעביר אנשים על הגשר פעמים
 סחורה וכדומה, כלומר עמד בחזק המים ונטל מעבר זה והניחם בעבר שני, וההכרח לזה שאחר שאמר הכתוב ויעבור את
 מעבר יבק אמר ויקחם, הלא אם הוא כבר עבר היאך שיין ליקח אותם, אלא ודאי פי' ויעבור שעבר עד חצי הנחל ולא עבר
 כל הנחל עד עבר השני, אלא עבר עד אמצע המים ומשם ויקחם ויעברם, ומה שאמר בפסוק הקודם ויקח וכו' פירושו שלקח
 את כולם אל שפת הנחל (רא"ם): (מז) דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מניח ויעבר את
 כל אשר לו והוא נשאר על פכים קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו (לשון רש"י בגמ'), ופירושו שנהכרח לומר שהיה
 שם בשביל דברים קטנים וזלים שאינם נכללים בכל אשר לו, ופכים קטנים לאו דוקא אלא כלים שאינם חשובים כלום פכים
 קטנים קרי ליה (רא"ם), ומה שכתב רש"י כאן ששכחם אין פירושו שהלך לחפש ומצא אותם, שהלא הגמ' למד מכאן
 שלדיקים תניב עליהם ממונם, ומה ראיה אם הלך לחפש אפשר שימצא דבר חשוב, אלא פירושו שמקודם שכחם ואח"כ הזכיר

קדושה חדשה עד שנעשית למטה ע"י ישראל והולכים להם כנ"ל והבן.

7 ← ושמעתי אומרים בשם חכם אחד פי' המד"ר (ב"ר עח, א) שאמר המלאך ליעקב הגיע זמני לומר שירה, ולריך ציבור שמיוס שנברא שרו של עשו לא הגיע זמנו לומר שירה עד היום שנלחם ציעקב. אמנם הנה כל מלאך אינו אומר שירה וזמרה להבורא ית"ש רק על החסד שנבראו לעשות רצונו ית'. ולמשל מלאך מיכאל כשפועל רצונו ית"ש ומלמד זכות על ישראל ומגביר החסדים אשר לזה התכלית נברא, אז אומר שירה, וכן כל המלאכים. והנה שרו של עשו הוא הס"ם (זוה"ק פנחס רמו:) — הוא היצה"ר, הוא השטן, שנברא להסית האדם ולהסירו מדעת יוצרו כי לכך נברא. אמנם אע"ג שלכך נברא, אין חפץ המלאך הזה באמת שישמע האדם לקולו לעשות הרע, רק הוא מחויב לעשות פעולתו ולהדיחו, והאדם יתחזק וילחוס כנגדו ויכבוש אותו, וזה תכלית בריאתו, כי לא בראו היוצר ב"ה באופן אחר, כי מאתו לא תלא הרעה, רק כמשל הזונה עם בן המלך הנזכר בזוה"ק (תרומה קסג.) וכחוב שם: כי אם ישמע בן המלך לזונה המסיתו במצות המלך וידבק בה אין מזה נחת רוח להזונה, רק כשמתגבר בן המלך וגוער בה ודוחה אותה במהמורות לא תקום, אז מתעורר נחת רוח לאציו המלך ומשלים סכר לבנו, וגם להזונה מטיב צעבורו שעשתה רצונו להסיתו ולא יכלה לו, ונעשה נחת רוח להמלך. וכן הגמגמ להיזה"ר, הגם שמפחה את האדם, מכל מקום אין חפצו ברשעים המקשיבים לקולו. ולכן

אמרו (ב"ב ט"ו.) יורד ומסית עולה ומקטרג. אכן אז נעשה פעולתו באמת כשמפחה לאדם ולא יכול לו ונתעורר נחת רוח ליוצרנו, ואז גם היצה"ר לוקח שכרו משלם, צעבור שהוא גרם הנחת רוח כמ"ש על פסוק (אסתר ו, ו) ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני, ממני דייקא, כלומר שכל הנחת רוח בא על ידי הפיתוי ממני, ואם כן יש לו לשלם לי כל יקר וגדולה עיין במ"א.

ונחזור לעניינינו שהמלאך הנ"ל עדיין לא אמר שירה מיום שנברא, שלא היה אדם שכבשו לגמרי כמו יעקב אבינו שלימו דאבהן, שהיה בן פ"ד שנים, וגבור בגבורתו, שהיה מעביר האבן מעל פי הבאר כמי שמעביר הפקק מעל הצלוחית (ב"ר ע, יב), ואף על פי כן לא נתעורר בכוחו חלילה לשום תאוה רעה כמ"ש (בראשית מט, ג) ראובן כתי וראשית אוני, שנולד מטיפה ראשונה (יבמות עו.), וכתיב (בראשית כט, יא) וישק יעקב לרחל, ואמרו * ז' נשיקות, ובודאי היו הנשיקות בקדושה גדולה ואיזה יחוד נפלא. וכמ"ש (ב"ר ע, יב) על ענין ויבך, שראה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה, ומסתמא כשהיה בשעה זאת ראוי לרוח הקודש מסתמא לא היו הנשיקות חלילה במחשבה גשמיות, רק בדניקות בעולמות עליונים, ומי כמוהו קדוש ישראל. והנה כשנלחם עמו שרו של עשו לא היתה האציקה בדרך פשוט בדרך שנלחמים בעלי מלחמות, רק בודאי היתה המלחמה ברוחניות לבלבל מחשבתו של יעקב אבינו, מי יודע באיזה חקירות עלומות ורשמו אשר טמן. וזהו שכחוב: וירא כי לא יכול לו, שאבינו יעקב המתגבר

(* ע"י זוהר חדש שיר השירים עה"פ ישקני מנשיקות פיהו (סד, ב).

מורה"ר ישראל זצ"ל מ"מ יק"ק קאניץ

ז"ס
ולס
כת
לה.
אש
ו"ף.
ישו
ולי
של:
ינת
לית
ה"
ידי
זות
לא
בה
אין
אלא
דס
יכו
בק
מר
יתו
יזה
זת,
יון
דש
זור
יזה

בקדושתו נגדו עד שנגע בכף יריכו עיין
 צוה"ק (וישלה קע:) ותראה קצת מזה. לכן
 אחרי שראה הצריחה הנבחרת — יעקב איש
 חס כי לא יכול לו, אמר שלחני כי עלה השחר,
 והגיע זמני לומר שירה, שלכך נבראתי, וצרוך
 ה' שפעלתי פעולתי, לכן אני חפץ לומר שירה.

ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין
 וגו' (לג, ו-ח). הנה אלל השפחות
 כתיב ותשתחווין, לשון נקבות רבות, כי הם
 שנים, ונכללו הילדים הזכרים בנייהם עמהם.
 אמנם לאה שהיא אחת ובניה רבים, כתיב
 וישתחוו, לשון רבים נסתרים, והיא נכללת
 עמהם. אבל רחל ויוסף כתיב וישתחוו, וז"ל
 טעם לזה. אמנם ע"פ הדרך הנכון ייחא דאיתא
 צוה"ק (וישלה קעא:) והוא עבר לפניהם
 וישתחו ארצה, ח"ו דיעקב סגיד לגביה דהוא
 רשע, אלא והו"א רמוח על קוב"ה, וסגיד לגבי
 שכינתא עי"ש בצורך. ויתכן לומר מה שאמר:
 אשר חנן אלהים את עבדך, לא שכיון לנגד עשו
 לקרוא עצמו בשם עבד, אמנם כוונתו לשמים
 כדרך הדיקים המדברים לישראל דמשחמט לתרי
 אפי. והנה השפחות שהיו ראשונה חיכף אחרי
 יעקב, כשמעם דבריו הבינו צוה"ק ובחכמתם
 שמסתמא השכינה עוברת לפניו, וללד עלילה
 ממלל. לכן גם הם צערה צם אש ה' ותגשן
 ותשתחווין, אבל לאה שהיתה רחוקה מאחוריו
 לא הבינה כזאת, לכן אפשר שהיתה משתחוה
 בהתקשרות על כוונת בנייה הדיקים ונעשית
 מרכבה לכסא כבוד. ראובן, חסד. שמעון,
 גבורה. לוי, חפארת. יהודה, מלכות, שמקורו
 מבינה. יששכר, חורה, שמקורו מתכמה. זבולון,
 מכתר. וכמ"ש האר"י ז"ל (בלקוטי חורה,
 וי"א). ועל ידי המרכבה הזאת התקשרה

להשתחוות מול כסא כבוד. לכן כתיב וישתחוו,
 להורות כי על ידי בנייה היתה משתחוה, והיינו
 שנתכללת בלשון זכר. ויוסף ורחל אחרונים,
 שהיה יוסף מגין על רחל ומכסה אותה מפני
 עינו של אותו רשע (צ"ר עת. י), על כן בשעה
 שהיה משתחוה היתה היא גם כן משתחוה כדי
 שלא יראה אותה, לכן נכללה ג"כ בלשון זכר,
 וכתיב וישתחוו.

ותדבק נפשו בדינה בת יעקב וגו' (לד, ג).
 מהידוע כי הנילוץ קדוש שהיה בשכס
 שהיה לריך להתצנר, הקרה ה' מעשה כזאת.
 וזה שאמר: ותדבק נפשו, הנפש — הנילוץ
 קדוש שהיה בו, צדינה בת יעקב, רז"ל לפי
 שהיתה בת יעקב מסטרא דקדושה, וכל מין
 הולך אלל מינו. ואפשר שזה כוונת חמור אזי
 שכס באמרו (לד, ח) שכס בני חשקה נפשו
 בצחכס וגו', דהיינו שהיה מליץ עבור בנו,
 כלומר שלא עשה המעשה בדרך זמה וניאוף,
 אמנם לתשוקתו לדבק בקדושחכס, וכדרך
 הרשעים מכסים על מומם ומחכסים בשמלת
 דדיקים. ואמר ראייה לזה: חנו נא אותה לו
 לאשה, כי מדרך המנאפים אחר שגמר תאוהו
 נמאסת עליו, ושכס בני עדיין עומד בחשקו
 ודביקותו. ועי"ש ברעיא מהימנא (זוה"ק כי
 חלא רעו.) בפסוק (דברים כב, כט) ולו תהיה
 לאשה. ולזה היתה חשובת בני יעקב אם כן
 שבגן לבו חפץ בקדושתינו, ימול את עצמו והיה
 כמונו ונהיה לעם אחד, כי אי אפשר לדבק
 בקדושה עם הערלה. וחמור ושכס עם יונאי
 שער עירו המזויפים שמעו לקולם ומלו את
 עצמם במחשבת שקר לא לשם שמים רק
 להראות כי הם ישרים ומבקשים דביקות
 הקדושה. לכן מקרא כחוב: ויהי ציוס השלישי

צדיותם כואבים, כי כש
 שמים הוא ירפאהו ממנו
 את עצמו לשם זיוף וש
 מדוי הרעים, לכן צדין
 ולוי להעביר המזויפים
 וירא אלהים עוד אג
 (לה, ט). ונרא
 שלכאורה הוא מיותר. א
 (ע"ס ש' הארת המו
 אלהים המשולבים עול
 אותיות עולה יעקב, וע
 הזה עולה השטן. שבו
 לעשו, וזה השם סוד דתי
 וכבר אמרתי רמו צד
 (בראשית כו, לו) ויעקב
 שדחה אותי בשני פעם
 הנ"ל. וזה שאמר הכה
 כלומר שהסכים הקב"ה
 עוד, כלומר צ' פעמי
 ויאמר לו אלהים שמ
 בגמ' (ברכות י'
 לאצרהם אצרים עובר
 הקורא לישראל יעקב
 דאהדריה קרא. וקשה
 קרא. וי"ל דבשלמא לאו
 בשמו, רצה הקב"ה
 אצרהם. וכן הקורא לו
 השם דמקודם, רק שנשי
 ניתוסף ציהושע וכפירי
 ה), מה שאין כן ישראל
 היה נשכח שם יעקב מ
 הכחוב שמך יעקב, כלום
 על פי כן ישראל יהיה

קדושה. הלכות איסורי ביאה פכ"ב

יג מי שאין לו אשה וכו'... קדושה... אשה... אשה... אשה...

משרי נבי ציר... אשה... אשה... אשה... אשה...

הפתח פתוח לרשות הרבים אין חוששין משום ייחוד: יג מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות... הבנים באות לבית הספר...

מז לא תקנה אשה עבדים וכו'... ואפי' קטנים וכו'... כדבימה פיק...

יד תקנו חכמים שתייבנה הנשים משפרות זו עם זו... בבית הכסא כרי שלא...

וכו' נבי ציר פיק נשטע (דף קס"ה):... כדבולאי החכמים וכו'...

השנת הראב"ד... יאסור לת"ח לשבון וכו'...

אסור לאדם לבינות וכו'... נכרכות פיק הוראה... אדם אפוטרופוס...

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

מה שישמע מן הרב: יח איין לך רבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש אלא מן העריות והביאות האסורות...

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

מגיד עון

מי אין סבנין אדם כו' עד שאין אפוטרופוס וכו'...

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

הנהגות מיימוניות

יד בבה הכסא שבשחח מיידי שדו בתי כסאות שלהן בשחח חין לעיד והכל נפנין שם פשי"ח:

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

מליקו להו הלכות איסורי ביאה

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

מליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

6

יש בכללן (א) לברוק בסמיני בהמה וחיה חגבים להברייל בין ממצא למהור לאכול עוף ממצא: (ז) שלא לאב הארץ: (יא) שלא לאכול תולעה בשור הנוסק: (טו) שלא לאכול (יז) שלא לאכול גיד הנשה: כ לאכול קלי מן החורש: (כר) ש

מגיד משנה

פ"א א מצות עשה לברוק בסמיני אלא שמיני נכמה וז דנים ושל מגנים כל לחת מזה כפני עליה. ו רשין לאכול הסהורין ולא כעמחים כמו שאר שלחו הכל מכלל עשה עשה וכן מובחר בו כלו טריפות (דף ס"ו): גני דגים כריחא: וסרי זה כליו כלו מלוח עשה על מיעה האסור ענין הוצו כמיעה ממלכה נימים המקוד: וזה נכור וכבר הארץ רכנו יומר פרק ט

פ"א א מצות עשה לירע הסיב

ונמלא לעמו דעשה דנדקיה ועשה לחמי דנדקיה כלומר נזקך המדיקה הוא מפני למה לא מה רכנו כפמיחה הלכות אלו וזל אחת היא ואפי' קשה כמגנים דרכנו עשה דלחליה כמגנע דלית ליה כמגנע עשה אי"כ כמגנע דלית ביה עשה דנדקיה למה דלחליה כמגנע מנואר הוא כמכוב לך את זי סינן פ"י עמד

פ"א א מצות עשה לירע הסיבנין על שר

ונל עמיה כמגנע הסיבנין על שר זי ספון אוקה מכללו אוקה כלחליה ואין ח"ל חס זה לא מכללו מטעמי כברה אין לי חלל שיש בהן סינן טריה הרי הן גלית על אכילתן סיהיה גלית על אכילתן פ"כ: ב סינן בהמה כרה הראב"ד זיל זה אינו נזק וכו' ואפי' נדחיל קטט עבה ממתי ואין אכול לה מאשים רק הקורא לפניו שלא המשיך עינו והו קושיה התמודע על שר נת רביס בעל האשכנפי לפנין הלכותו ועיין רוחות סנין שוח אות ג דקומין כהמה והיה מ"ח אל הן סינן כהמה כ שאין להם שנים למעלה וטהורה ואקשינן ולכלל ועמא ופרקינן נמל נמי אימ ליה ואקשינן הו ואתרבת דתפלה גרס הן איש לכן שנים למעלה כהמה שאין לה שנים למעלה בידוע שהיא מעלה ופרקינן נמל שהו פרטותיה מחוכות ומכרן חמי מו סתם ר"מ זיל דניין האמורין ליה, למדן שנינו סימני כהמה והיה למחר מן הסורה ו

והגה להכריח הדבר הזה צראי חזקה דשורת הדין הוא לענוש על המחשבה לסתום פה דוברי נבלה על משפט ה' נראה עם אמרם ז"ל במסכת שבת (ק"ט:) מנין שהדיבור כמעשה שנאמר (תהלים לג, ו) דבר ד' שמים נעשו, הרי כי אנו למדין זהירות דיבור שהוא (מוליא) [מולא] שפתינו מראותינו כח דיבורו של הקצ"ה איך הוא עושה חיל ממעשה רב, ולזה אמר וכו', והנה מחוק זה לא ולמד גם זהירות המחשבה, דהנה המפרשים ז"ל הקשו על מאמרם למה נאמר ציוס ראשון יום אחד מלמד שהקצ"ה יחיד בעולמו שלא נבראו המלאכים עד יום שני הוצא צרש"י ז"ל, הלא אמרו במסכת חגיגה (יד.) כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקצ"ה נברא מלאך שנאמר (תהלים לג, ו) וצרות פיו כל זכאס, וידוע דבראשית נמי מאמר הוא אם כן מיד שיצא דיבור מפי הקצ"ה נבראים ציוס הראשון מלאכים, ותרצו ז"ל (שבט מישראל) דבראשית אינו מאמר ממש אבל הוא נחשב למאמר, והא ראי' שלא נאמר צו אמירה. רק במחשבה נבראו שמים וארץ, וזו בראשית דהיינו המחשבה שהיא ראשית לדבור נבראו שמים וארץ, עיין שם:

אשירה, כי אמרתי כו', והוא כדברינו הנ"ל דמוכח הוא דחסד אל הוא אשר לא יענוש על המחשבה, מצריחה שמים וארץ שם ניכר החסד, באחדות ה' ניכר בעליל שהי' יחידי בעולמו, וזהו אומרו חסדי ה' עולם אשירה, וחינו אמרנו הנ"ל דהי' יחידי בעולמו, ועל כן שמים וארץ במחשבה נבראו, והרי שגדול כח המחשבה, ולזה נכרין חסדי ה' עלינו, ומפורש יותר בכחוצ מה היא אמונתך שאודיע, וצוה אמר כי אמרתי עולם חסד יצנה, ומהיות שמים תכין אמונתך ניכר בהם שלא הי' מלאך בעולם. מזה נראה בעליל החסד הנ"ל כי הוצרך הדבר דראוי לענוש על המחשבה בלתי עוצה כמעשה רבה, לולא חסדי ה' עלינו שלא לענוש על המחשבה:

→ ור"ה כל הירא דבר ה' באמת ולא מיראה הקטנה והגמוכה יראת העונש, אזי יתגבר כארי להסיר מלבו כל הרהור רע וכל התאמנות האפשרי לכל ימרה את פי המלך ה' לצאות, והנה עיקר רפואה להסיר מלבו כל המחשבות והרהורים רעים אינו כי אם בעסק תורתנו הקדושה ולהכניס כל המחשבות בה. ודבר זה מחורחו של משה למדנו אותו הוא רצינו הגדול הרמז"ס ז"ל סוף הלכות איסורי ביאה ח"ל פרק כ"ב מהלכה הנ"ל, ועיין שם בענין הרהור דדבר היותר רגיל ומאזי בעסק עריות זנות, ח"ל בהלכה י"ח אין לך דבר בכל התורה שקשה לפרוש ממנה כמו עריות וביאות אסורות כי נפשו של אדם כו' לכך ראוי לאדם להרגיל עצמו בקדושה יתירה כו', ואחר כל הסגולות האלו כתב סגולה יתירה מכל זאת באמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבות עריות אלא בלז פנוי מן החכמה. ובחכמה מה הוא אומר

ומעתה הגה צרור לפניך (זהירות) [זהירות] המחשבה, כאשר למדנו זהירות הדיבור מצריחות העולם דיבור. כמו כן יוצן זהירות המחשבה ממעשה שמים וארץ שנבראו במחשבה, והנה מצוה צעליל דשורת הדין דמחשבה כמעשה. וחסד היא צישראל לבלתי מלרף המחשבה. ובאומות הדין דין אמת:

ובזה נראה פירוש נחמד צשני כתובים בצאים כאחד בצפר תהלים (פט, א) משכיל לאיתן האזרחי כו' חסדי ה' עולם

8

(משלי ה, יט) חילת אהבים כו' ע"ש עד כאן דבריו הקדושים, הרי צעליל כדברינו שהמעולה שזרפוחות להצריח הרהורים רעים מלבו הוא עסק החורה.

והנה נשים [לב] להתבונן באמרי קודש הרמז"ס ז"ל הנ"ל שלא די לו במה שכתוב יפנה עלמו ומחשבתו לחורה רק הוסיף לומר וירחיב דעתו בחכמה, והכוונה כי הלומד צלי עיון גם שטוב הוא להעביר מחשבות רעות על כל זה חינו כמו המעמיק ומטיין בעיון רב ועמוק בחורה ובהלכותי' ודיני', כי אז נרץ לפשוט עלמו מכל וכל מעסק העולם, רק (כאלו) [באלו] זה יבא אל הקודש פנימה, ואז נמלט ונושע מכל הרהור רע, ולא זו בלבד רק זה יבא לדביקת הצורה צרוך הוא וצרוך שמו באהבה רבה והתלככות גדול על ידי זה, כי (זוה"ק אחרי עג.) אורייתא וקצ"ה כלא חד:

ובזה פירשנו צדק רמז בכתוב (בראשית ל, ח) נפתולי א-להים נפתלתי עם אחותי, ראה לומר על ידי לימוד תורה ובעיון וצריכות שזה נקרא אחותי כאמרס ז"ל (משלי ז, ד) אמור לחכמה אחותי את (שבת קמה:) אם צרור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה. הרי שהצריכות יקרא אחותי, וזהו נפתולי כו' שבחתי לדביקות הצורה צרוך הוא וצרוך שמו עם אחותי עיון וצריכות החורה, וגם יכולתי להיב"ר כמו שאמרו ז"ל (סוכה נב:) משכחו כו' אם אבן הוא נימות כו', כנ"ל:

ובזה פירשנו כתוב אחד בספר תהלים (ק"ט, צח) מאויבי תחכמני כו', והוא כי בענין לימוד החורה גם כי הכל יודעים כי מלאת עשה הוא (יושע א, ח) והגית צו כו' על

כל זה כבר אמרו רז"ל (הושע ד, יב) ומקלו יגיד לו (פסחים נב:) כל המיקל לו נעשה מגיד לו. ויש יורה היתר לעלמו בקביעות עתים, ואיכא דסגי לי' (מנחות צט:) בקריאת שמע שחרית וערבית. אמנם איש הנלצב זרואתו מלחמת הילר וחילותיו נגדו תמיד צלי הפסק להביא הרהורים בלבו. ואין תקנה לזה כי אם עשה זאת איפוא בני והנלל עסוק בחורה בחמידות, וגם להעמיק העיון כמבואר לעיל, וכבר אמרו רז"ל (נדה ע:) מה יעשה אדם ויחכם ימעט בעסק וירבה בשיבה, הרי כי על ידי מלחמת הילר יבא לחכמה רבה בחורה, כי בזולתו לא יעסוק בחורה בחמידות. רק ידיו תביאנה לאדם לצלתי סור מן לימוד החורה יום ולילה, וממילא מרבה חכמה על ידי תמידות העסק בה כאמור לעיל ימעט בעסק כו', וזהו מאויבי על ידי חויבי, הילר ומסעדיו חויביו האמימים, תחכמני כו', והטעם כי על ידם לעולם היא לי, כנ"ל:

ובענין נחמה ראש לבאר מאמר שעמדנו בו והוא מבואר די באר עם דברינו הנ"ל, ואמר פתח דברך תחלת דברך כו' יהי אור, והיינו כי שמים וארץ רק במחשבה נבראו, ואם כן מוכח גודל כח המחשבה וזכירות בה, וכאותה שאמרו רז"ל כדיבור מניין שהדיבור כמעשה כו', וזהו משם יבינו ראה לומר גודל זכירות שרץ ויפתחו בדברי תורה להגות בה יום ולילה, כי זהו הרפואה ושמירה מעולה להנלל מכל מחשבת און, וכדברי הרמז"ס ז"ל אמן כן יהי רצון כן נראה לי, וצוה נשלים דרוש הא':

*

(א) יב. בפסוק (ח) ותו למינהו, עיין חז"ל דחולין וז"ל, דהו דכתיב יהי כבוד ה' שר העולם אמרו כו' בעלמין כו', (ב) ואיחא הרכיב דשאים זה עו כיון דלא כתיב צהו דלמא כיון דאסכים ע צהו דמי עד כאן. ו צעי הא משנה מפורשו באלין ולא ירק צירק

(א) יא, יב. (ח) תדשא הארץ דשא ע ותוצא הארץ דשא "למינהו", עיין ברש"י על זה במסכת חולין פפא מה דכתיב (תהלים לעולם ישמח ה' במ העולם אמרו, לפי ק הדשאים שיצאו למינה קל וחומר בעצמן מ לצאת בערבוביא, ועי הקב"ה שיצאו "למינו בערבוביא על אחת כו למינו, ועל כן, ותוצא "למינהו", ואז אמר י ה' לעולם ישמח ה' בו על ידי שנתגדל ונתקן שכל מעשיו נזהרין ל (ב) אחרי כן מו בר פפא דאמר דהדשאי ולא נצטוו על כך, מ הרכיב שני דשאים זד חייב משום כלאים או

אליה ותלד על ברפי ואבנה גם אנכי
 ממנה: ו ותתן לו את בלהה שפחתה
 לאשה ויבא אליה יעקב: ו ותהר
 בלהה ותלד ליעקב בן: ו ותאמר
 רחל דנני אלהים וגם שמע בקלי
 ויתן לי בן על כן קראה שמו דן:
 ו ותהר עוד ותלד בלהה שפחת רחל
 בן שני ליעקב: ו ותאמר רחל נפתולי
 אלהים נפתלתי עם אחתי גם יכלתי
 ותקרא שמו נפתלי: ו ותרא לאה

בלהה עול קותה ותלד ואנא
 ארבי ואתבני אף אנא מנה:
 ו ויהבת לה ית בלהה אמתה
 לאנתו ועל קותה יעקב: ו ועדיאת
 בלהה וילדת ליעקב בר:
 ו ואמרת רחל דנני וי ואף קביל
 צלותי ויהב לי בר על כן קרת
 שמה דן: ו ועדיאת עוד וילדת
 בלהה אמתא דרחל בר תנן
 ליעקב: ו ואמרת רחל קביל וי
 בעותי באתחננתי בצלותי
 חמידת דידי לי ולד באחתי אף
 אתיהיב לי וקרת שמה נפתלי:
 ו וחת לאה ארי קמת מלמיד

ודברת ית זלפ
 יתה ליעקב?
 זלפה אמתא ד
 יא ואמרת לאה:
 שמה נד: יב ויל
 דלאה בר תנן
 לאה תשפחתא
 ישבחנני נשיא
 אשר: יד ואזל
 חמין ואשבח
 ואיתי יתהון ל
 רחל ללאה קבי

לקט בהיר

רש"י

מיעוט ערכם ושפלותם, ומה שנמלא לפעמים שעושים כן
 הוא משום כבוד שמים, או כשיכולים לתלות בקשתם בזכות
 אוחו שמתפללים בעדו, לזה אמרה רחל הנה לי ולא אמרה
 התפלל עלי שידעה שעקרה היא וסתם תפלה לא מהני, לזה
 השיב לה התחת אלקים אני פי' האיך אטריח למעלה לעשות
 גם חוץ לדרך הטבע, בשמאל אבי יחזק באו מים עד נפש,
 גם עשה לכבוד שמים לקיים מצות פרי' ורבי', משא"כ אני
 כנר קיימתי, והשיבה הלא אברהם שהתפלל על שרה הגם
 שכנר קיים, והשיב יעקב זקני אברהם תלה תפלתו בזכות
 שרה שהכניסה לרחה לא בזכות עצמו, אמרה לו גם אני
 אעשה כן (מ"ל): ז שאין פירושו ממש כמשמעו שבלהה
 תלד על חיק רחל, אלא שתלד על חשבון שהילוד יתגדל על
 ברכי, כלומר אפקח עיני עליו כמו אם על בנה: ח שאין
 לומר שפירושו לא רק בלהה אלא גם אנכי, שעל זה האופן
 מיותר הוא, וכן שרה לא אמרה גם, אלא ודאי כדברי חז"ל
 (בד"א): ט דנני ותיבני שנאמר ורחל עקרה, דנני וזכני
 שנאמר ויתן לי בן (ב"ד), דרש דנני שני דינין (מ"ב), לזה
 לא אמר ושמע בקולי, שאז יהיה נשמע שדנני לזכות, וזוה ושמע בקולי, ולא דן לחובה כלל, אבל מאומרו "וגם" פירושו דנני
 לחובה ועקרני וגם דנני לזכות ושמע בקולי (רא"ם): י פי' בעבור שב' תיבות אלו מגזירה אחת הן חצרון מנחם לשניהם
 יחד, ולפי"ז יהיה פירושו חצורים מאת המקום וכו', אבל לא נראה לרבינו, שלפי פירושו מה שאמר הכתוב וגם יכולתי מיותר
 הוא, כי יכולתי ונחצרתי היינו הך (מ"ל): יא כאדם המצטער הרבה וטרט ויגע להשיג דבר נעשה עקום ופתלתול, ולפי
 פירושו זה נרץ לומר שחסר למ"ד מתיבת אלקים, כמו נעשו העם חצרות שהוא כמו לחצרות, גם אומרו עם אחותי פירושו
 להיות עם אחותי (דע"י). ואמר "שוה", שלענין מצות פריה ורביה די צב' צנים, והם כמו ד' (ב"ב): יב פי' נתחלפו
 האחותיות כמו כשב, כי בתיבת תפלה החי"ו קודם לפ"א, וכמו איש אלקים פירושו איש האהוב לאלקים כמו כן נפתולי

צנים, ממך מנע ולא ממני (צ"ח): ג על ברכי.
 כתר גומרו", ולאח ארצו: ואבנה גם אנכי. מהו
 גס", אמרה לו זקניך אברהם היו לו צנים מהגר
 וחגר מתניו כנגד שרה, אמר לה זקנתי הכניסה
 לרחה* לביחה, אמרה לו אם הדבר הזה מעכב הנה
 אחתי (צ"ח): ואבנה גם אנכי ממנה. קשרה: ו
 דנני אלהים. דנני וחייצני* חכמי": ח נפתולי
 אלהים. מנחם בן סרוק פירשו* במחברת (במד"ט
 ע"ה) למיד פתיל", חצורים מאת המקום נחצרתי
 עם אחותי לזכות לצנים, ואני מפרשו לשון (דברי י"ב ב)
 עקש ופתלתול, נחשקשתי והפצתי פצירות"א
 ונפתולים הרבה למקום להיות שוב לאחותי: גם
 יבלתי. הסכים על ידי, ואונקלוס תרגם לשון תפלה,
 כמו נפתולי אלהים" נפתלתי*, (כמה) בקשות
 החציבות לפניו נתקבלתי ונתערתתי כאחותי:
 נפתלתי. נתקבלה תפלותי, ומ"א (צ"ח) יש רבים
 ש"י צרה. דנני וזכני. חברו. נפתולי אלהים נתפלתתי - נפתולי אלהים נפתלתי

בלשון נועריוקון:
 חוץ מחלפה, לפי
 צנים, ואין הריו
 נחנה לבן ללאה
 שכך מנהגו לוי
 לקטנה (מ"ב): יב
 (שבת ס"ז): ג-ג-ד-ה
 העורכים לגד של
 כמו (דניאל ד' ח)
 נכתב תיבה אחי
 אחת צבד כמו צ
 שבגד צאשת נג
 חמיים. להגיד ש
 ולא פשע ידו צו
 דבר ההפקר שא
 שינוי נוסחאות י מנהג.

זרוע ללקוט דודאכי
 גם מזד עצמו, שהו
 שום קושיא, כי ידו
 "מטיס" ולא היה כ
 השעורים ולא הפס

א דגב
ז מטול
זמשכת
זשבעה
זביתיה
זגור
זדענא
זחבל
זחמתא

דנברא ולא חיס ביומא
דפורענא: להולא נסב
באפיה דכל דיהב ליה
מורבא ולא מתפס בר
חסנא שוחדא: אברי
גמר מימרי ופקודי
חמשי גבד: בגמר
פקודי וחיה ונימוסי היך
בבתא דענא: גקטור אנן על אצבעתך כתוב אנן על לוח דלבך: דאמר לחכמתא אחתי

לה לא ישא פני כל־כפר ולא־יאבה פי
תרבה־שחד: פ זא בני שמר אמרי ומצותי
תצפן אתך: בשמר מצותי וחיה ותורתך
כאישון עיניך: גקשרם על־אצבעתיך
כתבם על־לוח לבך: דאמר לחכמה אחתי →

בבתא דענא: גקטור אנן על אצבעתך כתוב אנן על לוח דלבך: דאמר לחכמתא אחתי

רש"י

שבעתים. סופו שמתמנה דיין ומורה הוראות, שאין שבעתים אלא תורה, שנאמר מוזקק שבעתים: (א) בני שמור אמרי ומצוותי: (ב) ותורתך כאישון עיניך. שמור של עין שהוא דומה למושך, כמו אישון לילה: (ד) (אחותי את. קרונה אלני):

ז, חמתו של הקצה, שהוא גצור על כל, ולא יחמול ביום נקס: (לה) לא ישא. פנים לכל ממוך, לכפר על אשר כפר צו ודצק צעודה זרה. ורצונו דרשו לא יבוזו לגב. זה המתנגד מאחר מצור, הולך לזית המדרש ועוסק בתורה. ונמצא ישלם

מצודת דוד

(לה) לא ישא. לא יהיה נושא פנים של כל מיך ממיני הכופר להעביר הקצף בעבור: ולא יאבה. לא ירצה לחמול אם תרבה שוחד, והוא כפל ענין במלות שונות: (ב) וחיה. בעבורם תחיה: ותורתך. מוסב על מילת שמור, לומר שמור תורתך כאישון עיניך: (ד) אמור וגו'. רוצה לומר תהא רגיל בחכמה כאדם באחותו:

מצודת ציון
(ה) כופר. שוחד. ענינם כמו פדיון: (א) תצפון. תסתיר: (ב) כאישון. הוא בת העין. ובעבור קטנות צורת האיש הנראה בה, קרוי אישון. כמו האמינון אחיך (ש"נ י"ג כ) שבאה תוספות הנו"ן להקטינו ולהשפילו:

אבן עזרא

בעלות חמתו היה מקנא בו לשכבו עם אשתו: (א) בני. שמור: (ג) על לוח לבך. שלא תשכחם:

מדרשי חז"ל

תנו רבנן, ושנחתם שיהו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאל לך אדם אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, שנאמר: אמור לחכמה אחותי את, ואומר: קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך. (קידושין ל:).
(ד) אמור לחכמה אחותי את. הבא על אחותו בחלום יצפה לחכמה, שנאמר: אמור לחכמה אחותי את. (ברכות נז:).

אשה, "משחית נפשו הוא יעשנה" כמשה שאמר ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא. כיהושע שאמר בי ולא בהם. כדוד שאמר תהי נא ירך בי ובכית אבי ובעמך לא למגפה. וכל שאין בו כל המדות שיש בהקב"ה, לא יקבל עליו שררה. נואף אשה חסר לב. הקב"ה מסיר חכמה מלבו, ואין חכמה אלא תורה, שנאמר: מחכימת פתי. ולא עוד אלא שמשנין זיו פניו, וכשבא ליום הדין אין הקב"ה מוחל לו אלא מתמלא עליו חמה, שנאמר: ולא יחמול ביום נקם. (פסיקתא רבתי).

אמר רב חסדא: אין תורה נקנית אלא בסימנין, שנאמר: שימה בפיהם, אל תקרא שימה, אלא סימנה. שמעה רב תחליפא ממערבא, אמרה קמיה דר' אבהו, אמר אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה, הציבי לך ציונים שימי לך וגו'. עשו ציונים לתורה. ומאי משמע דהאי ציון לישנא דסימנא, דכתיב: וראה עצם אדם וכנה אצלו ציון. רבי אליעזר אמר מהכא אמור לחכמה אחותי את ומודע לבניה

ג) קשרם על אצבעותיך וגו'. תניא, לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו, שלא יאמר אדם אקרא כרי שיקראוני חכם, אשנן שיקראוני רבי, אשנן שאהיה זקן ואשב בשיבה, אלא למד מאהבה וסוף הכבוד לבא, שנאמר: קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך. (נדרים סב:).

נושאי הפרק

(א-ה) בשמירת החכמה תשמר מאשה זרה.
(ו-ט) תיאור הפתי המתקרב אל אשה זרה.
(י-כ) צורת פיתויי האשה למתפתה אחריה.
(כא-כג) סופו של הנער הפתי.
(כד-כו) אזהרת נוספת מפני האשה הזרה.

פילו לריך
ס יש לו
זל נואף
זון עשה:
(לג) נגע
זוי עריות
ז, להסרע

זה. נקמה:

יתן יותר
ז להשחית
זע, כי על
ז. הנקמה
ז תשכח:

(שמות כב)
דעת, כי
זזהו הוא
ז, כענין
ז. שיהיה
עם אשת
ז. גבר. כי
זאשה, כי

חסר לב
זאמר לו,
ז.

ומד תורה
זנו יחדיו

ז בשביל
זגופה של

את ומדע לבניה תקרא: ה' לשמרך מאשה
 זרה מנכריה אמריה החליקה: ופי בחלון
 ביתי בעד אשנבי נשקפתי: ווארא בפתאים
 אבינה בפנים נער חסר לב: העבר בשוק
 אצל פנה ודרך ביתה יצעד: טבנשף בערב
 ותמהית בחסיר רעיונא: העבר בשוקא לקבל פנתה ובארחא

אנת ומודעתא קרי
 לבינותא: הדגנטרך מן
 אתתא חילוניתא ומן
 גיכריתא דשעינן מלהא:
 ומטול דמן פניא וערתא
 דביתי אדקת ומן חרפין
 דדירא: וזחית בשברי
 ואסתכלית במלאי
 דביתה מהלך: טברמשא

במערב יומא פחש
 דליליא ובחבירה:
 אתתא לעון
 באסכמא דון
 דמפרדא לבא דעון
 ואומדנתא היא ופח
 בביתא לא
 דגלהא: יכענדא כ'
 בענדא בשקני ו'
 כל פנתא דיאני פו
 יואתקפת ביה ונשן
 ואחצפת אפהא וא
 ליה: ידבחי דקרבו
 הוית לרגשא וא

רש"י

ומודע. קרוב. כמו זענו מודעמנו (דומ ג ט), קרובנו, כלומר קרובה אלך ממיד: (ז) אבינה.
 הנחמתי ורלמתי: (ח) אצל פנה. פינה של זונה ועבודה זרה:

מצודת דוד

ומודע. כפל הדבר במלות שונות: (ה) לשמרך. למען
 תשמרך מאשה הזרה ממך שאינה מותרת לך: אמריה
 החליקה. אשר מחלקת אמרי פתויה: (ו) כי בחלון
 ביתי. ררך חלון ביתי ואשנבי נשקפתי אל החוץ,
 והוא ענין מליצה לומר שהשכיל בחכמה לדעת את
 מעשה הבריות: (ז) וארא בפתאים. ראיתי חבורות
 הפתאים והנה הבנתי והכרתי בין הבנים ההם נער
 חסר לב: (ח) עובר. כי ראיתי אותו עובר בשוק אצל
 קצר כאן וסמך על המבין: (ט) בנשף. בעת הנשף למען לא יראו אותו אנשים: בערב וגו'. הוא כפל ענין כדרך
 המליצה:

מצודת ציון

(ד) ומודע. ענינו כמו קרוב, על כי הקרוב ידוע לאדם
 ומכירו. כמו ולנעמי מודע לאישה (דומ ג ט): (ז) אשנבי.
 ענין חלון. כמו בעד האשנב (שופטים ה ט): נשקפתי. ענין
 הבטה. ולפי שהמבט לחוץ נראה גם הוא למבט בו, לזה
 אמר נשקפתי. וכן בעד החלון נשקפה (שם): (ח) פנה. זריות:
 יצעד. ענין פסיעה והילוך: (ט) בנשף. ענין חושך. כמו אך
 חושך ירשפני (מהלך קלט ט):

אבן עזרא

(ד) ומודע. קרוב הידוע: (ה) לשמרך. כי קרוביו של אדם ישמרוהו מדרך רע: (ו) נשקפתי. אלה דברי שלמה,

מדרשי חז"ל

תקרא, עשה מודעים לתורה. רבא אמר: עשה מודעים
 לתורה. (עירובין גז:).
 ותתצב אחותו מרחוק. א"ר יצחק: פטוק זה כולו על שם
 שכינה נאמר. "ותתצב" דכתיב: ויבא ה' ויתיצב וגו'.
 "אחותו" דכתיב: אמור לחכמה אחותי את. "מרחוק" דכתיב:
 מרחוק ה' נראה לי. "לדעת" דכתיב: כי אל דעות ה'.
 "מה" דכתיב: מה ה' אלהיך שואל מעמך. "יעשה" דכתיב:
 כי לא יעשה ה' אלהים דבר. "לו" דכתיב: ויקרא לו ה'
 שלום. (סוטה יא:).
 כי הוה נחית רבה בר חנה לכבל, אמר ליה רבי חייא
 לרבי, בן אחי יורד לכבל יורה יורה ידן ידן, יתיר
 בכורות יתיר. כי הוה נחית רב לכבל, אמר ליה רבי חייא
 לרבי, בן אחותי יורד לכבל יורה יורה. מאי שנא למר
 דקרי בן אחי, ומאי שנא למר דקרי בן אחותי, וכי תימא
 הכי הוה מעשה, והאמר מר איכו וחנה ושילא ומרתא ורבי
 חייא כולו בני אבא בר אחא כרסלא מכפרי הוו. רב בר
 אחוה דהוה בר אחתיה, רבה בר חנה בר אחוה דלאו בר
 אחתיה. ואי בעית אימא על שם חכמתו, דכתיב: אמור
 לחכמה אחותי את. (סנהדרין ה:).

(י) והנה אשה. כמש
 אפיקורסים: שית זוננו
 כלומר ערות זונה: וננו
 (ישעיה ט ט), המוקפני
 מוקפם זימת אולת: (יג)
 מצו
 באישון לילה. בשחרות ז
 ס: שית. ענין שימה ותי
 נוצרים באים (ימימי ד ו
 טז) פרבדים. מצעות נאיב
 לך)
 לא ישכנו. אינם שוכני
 מאהביה: תארוב. תשב
 הנער ונשקה לו: העזה.
 שלמתי נדרי והבאתים,
 יצאתי לקראתך לי
 וטעמו נגליתי ונראיתי ג
 בני אדם בראותו, וכן
 וטעם הנשקה להראות ע
 (יא) המייה. כדי שתשכ
 וכו'. ודוד בפלגא דלילי:
 דכתיב: קדמתי בנשף וא
 הוא, דכתיב: בנשף בעו
 אושעיא הכי קאמר (דוד)
 בשינו

שִׁיחָתִי: אֶצֶחַ מֵאֵיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצֹּתֶיךָ כִּי
 לְעוֹלָם הָיָא־לִי: צַט מִכָּל־מַלְמְדֵי הַשְּׂכַלְתִּי
 כִּי עֲדוֹתֶיךָ שִׁיחָה לִּי: ק מִזְקֵנִים אֶתְבוֹנֵן כִּי
 בְּקוֹדֶיךָ נִצְרָתִי: קא מִכָּל־אֲרָח רַע כְּלֹאתִי
 רַגְלִי לְמַעַן אֲשַׁמֵּר דְּבַרְךָ: קב מִמִּשְׁפַּטֶּיךָ

רְחִימֵת אֲוִרְתֶךָ כָּל
 יוֹמָא הִיא שׁוֹתִי: צח יִתִּיר
 מִבְּעָלֵי דְכָבֵי מְחַכְמָא
 יְתִי פְקוּדֶיךָ אַרוֹם לְעֹלָם
 הִיא דִּילִי: צט מִכָּל
 מְאֲלָפֵי אֶסְכְּלִית אַרוֹם
 סְהַדוֹתֶיךָ שׁוֹתָא לִי: ק מִן
 חֲכִימָא אֶתְבִּין אַרוֹם

פְּקוּדֶיךָ נִטְרִית: קא מִכָּל אֲרָח בִּישָׂא מְנַעִית רַגְלִי מִן בְּגַלְל אֲטוֹר דְּבַרְךָ: קב מִן דִּינֶיךָ לָא רַשִׁי

וגבול לתכליתם: (צח-נט) מאויבי תחכמני קצת ומוזה למדתי קצת (ללאחר שלמדתי מרבי מצותיך. על דואג ואחיסופל אמרו, ללא אחיה להו שמעמא אליצא דהלכתא. (מנאסי): לעולם. סוד התורה ידוי, שכן מכל מלמדי השכלתי, מזה למדתי

מצודת דוד

(צח) מאויבי. מצותיך תחכם אותי להיות יותר חכם משונאי הרשעים, כי היא לי לעולם, רוצה לומר אני עוסק בה בתמידות ולזה מחכמת אותי: (צט) השכלתי. מכולם קבלתי השכל, כי על ידי כולם היה דבורי בעדותיך ובוזה הבנתי דבר מתוך דבר: (ק) מזקנים אתבונן. אהיה בעל בינה יותר מזקנים, כי שמרתי פקודיך וכל למודי היא לעשות ולקיים, ולזה ביותר אתן לב להתבונן בהם לעשות הדבר בתקון: (קא) כלאתי. מנעתי רגלי מללכת בדרך רע, ולא מיראת הבריות כי אם למען אשמור דברך שהזהרת עליו:

אבן עזרא

(צח) מאויבי תחכמני. כל אחת ממצותיך, כדרך בנות צעדה עלי שור, יותר מאיבי: (צט) מכא. יותר השכלתי מכל מלמדי, בעבור כי כל שיחתי היא תורתך, והנה היא תלמדני יותר מאשר למדוני

רד"ק

(צח) מאויבי. אדוני אבי ז"ל פירש מאויבי כמשמעו, מהם תחכמני ותלמדני מצותיך. כאשר אראה שאינם יכולים להסיר תורתך מפי, כי תורתך ברית מלח היא כמו שאמר כי לעולם היא לי אני מתחכם כי זה רצונך וחפצך ועל זה בראתני: (צט) מכא מלמדי. מכולם למדתי ולקחתי מוסר ומהם התבוננתי הדרך טובה, והם למדוני שיהא עדותיך שיחה לי:

מדרשי חז"ל

חזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי עכשיו ששנית לי פסול החזרת לי אבידתי. זלגו עיניו של רבי אלעזר בן שמוע דמעות אמר אשריכם ת"ח שדברי תורה חביבין עליכם ביותר, קרא עליו המקרא הזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. (מנחות יח.). (צט) מכא מלמדי השכלתי וגו'. בן זומא אומר: איוה חכם הלמד מכל אדם שנאמר: מכל מלמדי השכלתי וגו'. איוהו עשיר השמח בחלקו שנאמר: יגיע כפיך כי

עֲדִית אַרוֹם אֶת אֲלֻפְתָּנִי: ק
 קג מה חֲלָן לְמוֹרֵינִי ?
 מִימְרֶיךָ בַּסֶּמֶן יִתִּיר מִן ?
 הוֹבֵשָׂא לְפָמִי: §
 קד מִפְּקוּדֶיךָ אֶתְבִּין מְטוֹל ?
 הִיכְנָא סְנִיתִי כָּל פֶּר ?
 גַּשׁ דְּמִשְׁקֶר: קה הִיךְ

(קג) נמלצו. נמחקו: (קה) נר אומי

מצודת ציון

(קב) הורתני. ענין למוד: (קג) נמלצו. נ מלשון חיד: (קה) לנתיבתי. ענין

יותר מעריבות הדבש לפי: (קד) ב שאמרו דבוחנו ז"ל המאור שבה מכשול לבל תגוף הרגל, כן דב

סרתי: (קג) מה נמלצו. מלה זרה איננו מגזרת מליץ ומליצה, כי מל המ"ם שרש גם מליצה כמו נ מהשרש על כן נמלצו מלה זרה, נשמרו נדברו, והמ"ם מן נמלצו פתח שמר כי לא תבא אות אחר

(קב) הורתני. מדרך השכל וכיון נקבעו בלבי ורצוני ולא סרתי הורתני עזרתני בשמירתם, כלומר ד דרכם: (קג) מה נמלצו. מה מתג היא תוכן הדיבור, לפיכך המשיל כי דבריה מתוקים אמורים במיט ואמר נמלצו דרך כלל על דברי ד

קה) נר לרגלי דבריך ואור לנת דומים לאדם שהוא מהלך באפלו הגיע לגומץ נפל בה, וכתוב דרך רש במה יכשלו. אבל הצדיקים דומים לא הגיע לאבן סר ממנה הגיע לגומץ כ באתי לחלל את השבת האירה לי הת

(קה) התורה ומצותיה נמשלו י (קריקח) שבועה לקיום התורה, (קטיקיי) בכל מצב אין לעזוב

אלו הן הנתנקין פרק עשירי סנהדרין

צ

עין משום
נר מצוה

מחלוקת. דרגן ורבי שמעון נביא בעוקר כל הגוף כגבולות
 כוכבים ואומר ונטויה כרות הקודש מפי הגבורה להמנבלות לעקור
 כל גזרות ערבית כוכבים זה המורה או לקיים מקלם ולבטל מקלם
 כהיא הוא דקלמתי רבנן שקילה משום דכתיב עמינא דכתיבא
 הדמה גבבא דגמרי שקילה מיניה בע"ט^ו תורה אור
 הוא משמעי דכתיב וכל האות וההמות
 וגי' נלסה ועבדיה' היינו עוקרים הגוף
 ובוטל מקלם ההם גמי כתיב כפיסא
 יומה כי דבר קרה וגוי להדיקין מן
 הדקין ואפי' נתקנת כמשמע ומיהו לא
 מישמעי קרא אלא בע"ט דכר למד
 מענייט: אבל עוקר הגוף דשאר מצות
 דברי הכל בחוק. דנפקא לן מקרא
 אחרינא האמור כפרסה לחרינא דלא
 כתיב בה הדמה אך הניבא אשר יד
 לדבר דבר כשמי (דברים יז) והיטע מה
 שלא שמע וכתיב ומה הניבא יהוא וכל
 מיחה האמורה פסח מהינה הוא: פטור.
 דהם דבר כתיב דבר שם ולא תאי
 דבר: ללבח בו מצות עשה. כתיבא
 היא כפרי' גבי פרסה נבא המידע
 דכתיב בה הדמה (עס ז) להדיקין מן
 הדקין אשר זון ה' אלהין ללבח בה
 וגוי וירש קרא מירא ללבח בו מצות
 עשה דמשמע לעשות ולא משמע
 אזהרה: בה לא תעשה. דגמריקן
 מאשר טעו בה: דבלא תעשה מירי
 אלהא דשאר מצות גמי הכא גמי
 דהמה כתיב דאי לא משמעי קרא
 אלא בע"ט מאי עשה אשכ: ובין
 בשאר מצות. דהיא ללבח בה לא משמע
 ליה לרב המנונא אונתמא דרממנא
 אמר מן הדקין ובע"ט קאי דלכתי
 לא אחרינו אשר מצות כהיא עמינא
 ולאו לעוקר דברי מורה הוא כי יד
 לדבר דבר קאי דהם שקילה הוי אלא
 אדכרנא כעלמא כגון זיקיקו כן כענני:
 היום עוברת. כלומר היינו קיום מקלם
 ויבוטל מקלם: כרב חסדא. ולמר
 בע"ט הוא דפליגי אכל בשאר מצות
 עוקר הגוף הוא כמקנ ויבוטל מקלם
 פטור: ר"ש פטר והוא הרין לרבנן.
 דגמי חוק דבר שם כתיב ולרב
 פקדא הא דנקט ר"ש הא קמ"ל
 דרש"א דקמי' סתמא חיוב ואפילו
 לרבנן כמקנ דרבי שמעון הוא דקא
 ממחי' חוק ולא שקילה דשאר
 מצות כעמינא הדמה דשקילה
 כל

[דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]

מוסף רש"י
 החין
 בירשית. אלא כתיב
 כשאר משם (מבית)
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]
 [דברים יז]

לא כתיב: מר כראית ליה. כו'. לרבנן כשקלה לרבי שמעון
 כמק: והוא הדין לרבנן ולרב המנונא. היא דנקט ר' שמעון כרובא
 הוא כלומר ואפילו ממתק דרבי שמעון פטור ור"ש מקטילה
 דמחייבי ליה רבנן בעוקר אה: אם יאמר לך גביא. המומק
 עבור על דברי מורה הכל לפי
 מקנת השעה כגון אליהו כהר הכרמל
 בשמורתי חוק: מזה התורה ממשלה
 בה. כלומר אפילו מראה אותו נבא
 ומושל ועושה כרצונו דכתיב (דברים
 יז) ונתן אליך אומות או מופת:
 שחזיריתו נביא אמת. כגון מניה
 הגבול והיא ונתן אליך אומות עתה
 נבא אמת יתן לך אום גבוהא
 אמרת ולבטח כשיחזור להרשיע
 יאמר לעבד עבדות כוכבים וסמוך
 עמי עשה מוחזק אני על ידי אום
 ועומת שנחמי לך ככר: ירשוהו
 הבעל. כגון מסרה האב לשלמי
 הבעל ועדיין היא נזקק ולא קרינן
 בה כום צניה: לאותה מיתה. שהיו
 וכל המיידין אה המדין: ובתולה. כלומר
 מן מצוה כמ כתיב: מה ח"ל לאחיו.
 לכבוד כאשר זמם לעשות ולשמוק:
 אם לו הוקשו. לכוול שחיו ממיידין
 אום חק: אם לה. שמתיידין אותה
 שרפה: לאחיו ולא לאחיות. כל
 היכא דכעדותן מיידין איש ואשה
 היקן חלקן כי הכל לו הוקשו:

אלו הן הנתנקין
 כל ישראל יש להם חלק
 לעולם הבא.
 מעיקרא לידי רבנן כעלמא ומפרס
 ואילן להו לכולהו והדר מפרס הא
 דלן להם חלק לעולם הבא: הי"ג
 האומר אין תחיית המתים מן
 התורה. יאומר כדמריס דדרשין
 נגמרא לקמי' מניין לתחיית המתים
 מן המורה ואפי' יהא עתה ומאמין
 שימוי המתים אלא דלא רמזא
 כדאורייתא כופר הוא הוולנ עוקר
 דש מחייב המתים מן המורה מה לנו
 וללאומנו וכו' מהיכן הוא ידע שכן
 הוא הלך כופר גמור הוא:
 אפיקורוס. מפרס נגמרא [זג]: ספרים
 החיצונים. מפרס נגמרא [קא]: גמ'
 הי'^ד

הדרן ערך אלו הן הנתנקין
 כל ישראל יש להם חלק
 לעולם הבא.
 מעיקרא לידי רבנן כעלמא ומפרס
 ואילן להו לכולהו והדר מפרס הא
 דלן להם חלק לעולם הבא: הי"ג
 האומר אין תחיית המתים מן
 התורה. יאומר כדמריס דדרשין
 נגמרא לקמי' מניין לתחיית המתים
 מן המורה ואפי' יהא עתה ומאמין
 שימוי המתים אלא דלא רמזא
 כדאורייתא כופר הוא הוולנ עוקר
 דש מחייב המתים מן המורה מה לנו
 וללאומנו וכו' מהיכן הוא ידע שכן
 הוא הלך כופר גמור הוא:
 אפיקורוס. מפרס נגמרא [זג]: ספרים
 החיצונים. מפרס נגמרא [קא]: גמ'
 הי'^ד

דברים י"ט
 [כסב] משה מוסר
 ועשה ילד כשאר וכו'
 לעשות נבא דאדם מן
 כדריסא אלא שיקר כתי'
 כדריסא כפרתי' סה
 תל' לאחיו]

הדרן ערך אלו הן הנתנקין
כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.
 מעיקרא לידי רבנן כעלמא ומפרס
 ואילן להו לכולהו והדר מפרס הא
 דלן להם חלק לעולם הבא: הי"ג
 האומר אין תחיית המתים מן
 התורה. יאומר כדמריס דדרשין
 נגמרא לקמי' מניין לתחיית המתים
 מן המורה ואפי' יהא עתה ומאמין
 שימוי המתים אלא דלא רמזא
 כדאורייתא כופר הוא הוולנ עוקר
 דש מחייב המתים מן המורה מה לנו
 וללאומנו וכו' מהיכן הוא ידע שכן
 הוא הלך כופר גמור הוא:
 אפיקורוס. מפרס נגמרא [זג]: ספרים
 החיצונים. מפרס נגמרא [קא]: גמ'
 הי'^ד

הדרן ערך אלו הן הנתנקין
כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.
 מעיקרא לידי רבנן כעלמא ומפרס
 ואילן להו לכולהו והדר מפרס הא
 דלן להם חלק לעולם הבא: הי"ג
 האומר אין תחיית המתים מן
 התורה. יאומר כדמריס דדרשין
 נגמרא לקמי' מניין לתחיית המתים
 מן המורה ואפי' יהא עתה ומאמין
 שימוי המתים אלא דלא רמזא
 כדאורייתא כופר הוא הוולנ עוקר
 דש מחייב המתים מן המורה מה לנו
 וללאומנו וכו' מהיכן הוא ידע שכן
 הוא הלך כופר גמור הוא:
 אפיקורוס. מפרס נגמרא [זג]: ספרים
 החיצונים. מפרס נגמרא [קא]: גמ'
 הי'^ד

הדרן ערך אלו הן הנתנקין
כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.
 מעיקרא לידי רבנן כעלמא ומפרס
 ואילן להו לכולהו והדר מפרס הא
 דלן להם חלק לעולם הבא: הי"ג
 האומר אין תחיית המתים מן
 התורה. יאומר כדמריס דדרשין
 נגמרא לקמי' מניין לתחיית המתים
 מן המורה ואפי' יהא עתה ומאמין
 שימוי המתים אלא דלא רמזא
 כדאורייתא כופר הוא הוולנ עוקר
 דש מחייב המתים מן המורה מה לנו
 וללאומנו וכו' מהיכן הוא ידע שכן
 הוא הלך כופר גמור הוא:
 אפיקורוס. מפרס נגמרא [זג]: ספרים
 החיצונים. מפרס נגמרא [קא]: גמ'
 הי'^ד

דברים י"ט
 [כסב] משה מוסר
 ועשה ילד כשאר וכו'
 לעשות נבא דאדם מן
 כדריסא אלא שיקר כתי'
 כדריסא כפרתי' סה
 תל' לאחיו]

מחלוקת. דרגן ורבי שמעון נביא בעוקר כל הגוף כגבולות
 כוכבים ואומר ונטויה כרות הקודש מפי הגבורה להמנבלות לעקור
 כל גזרות ערבית כוכבים זה המורה או לקיים מקלם ולבטל מקלם
 כהיא הוא דקלמתי רבנן שקילה משום דכתיב עמינא דכתיבא
 הדמה גבבא דגמרי שקילה מיניה בע"ט^ו תורה אור
 הוא משמעי דכתיב וכל האות וההמות
 וגי' נלסה ועבדיה' היינו עוקרים הגוף
 ובוטל מקלם ההם גמי כתיב כפיסא
 יומה כי דבר קרה וגוי להדיקין מן
 הדקין ואפי' נתקנת כמשמע ומיהו לא
 מישמעי קרא אלא בע"ט דכר למד
 מענייט: אבל עוקר הגוף דשאר מצות
 דברי הכל בחוק. דנפקא לן מקרא
 אחרינא האמור כפרסה לחרינא דלא
 כתיב בה הדמה אך הניבא אשר יד
 לדבר דבר כשמי (דברים יז) והיטע מה
 שלא שמע וכתיב ומה הניבא יהוא וכל
 מיחה האמורה פסח מהינה הוא: פטור.
 דהם דבר כתיב דבר שם ולא תאי
 דבר: ללבח בו מצות עשה. כתיבא
 היא כפרי' גבי פרסה נבא המידע
 דכתיב בה הדמה (עס ז) להדיקין מן
 הדקין אשר זון ה' אלהין ללבח בה
 וגוי וירש קרא מירא ללבח בו מצות
 עשה דמשמע לעשות ולא משמע
 אזהרה: בה לא תעשה. דגמריקן
 מאשר טעו בה: דבלא תעשה מירי
 אלהא דשאר מצות גמי הכא גמי
 דהמה כתיב דאי לא משמעי קרא
 אלא בע"ט מאי עשה אשכ: ובין
 בשאר מצות. דהיא ללבח בה לא משמע
 ליה לרב המנונא אונתמא דרממנא
 אמר מן הדקין ובע"ט קאי דלכתי
 לא אחרינו אשר מצות כהיא עמינא
 ולאו לעוקר דברי מורה הוא כי יד
 לדבר דבר קאי דהם שקילה הוי אלא
 אדכרנא כעלמא כגון זיקיקו כן כענני:
 היום עוברת. כלומר היינו קיום מקלם
 ויבוטל מקלם: כרב חסדא. ולמר
 בע"ט הוא דפליגי אכל בשאר מצות
 עוקר הגוף הוא כמקנ ויבוטל מקלם
 פטור: ר"ש פטר והוא הרין לרבנן.
 דגמי חוק דבר שם כתיב ולרב
 פקדא הא דנקט ר"ש הא קמ"ל
 דרש"א דקמי' סתמא חיוב ואפילו
 לרבנן כמקנ דרבי שמעון הוא דקא
 ממחי' חוק ולא שקילה דשאר
 מצות כעמינא הדמה דשקילה
 כל

נחל מגלת איכה א ב

ג) ג'דע בחרי חף כל קרן ישראל . חפשי
 במ"ש צב"ל ארץ החיים פירוש תכלים
 במזמור ז'ך מרז"ל דקודם שברא ה' עולמו היו
 אומות חלף בים במילואן וסאלף כסובב חף
 בלתי למד ורצה שאין העולם מסקיים באף
 ובעיל למד ונעשה חלף וכשנבטלים מורה
 מסתלקם חלף חלף ונשאר חף עכ"ל וכן עון
 החרבן היה על עונם תורתו . והמורה נקראת
 קרן כמ"ס במדרש ע"פ זה דכתיב קרנים מידו
 לו . ולזה כמו שחס ביעלו בתורה שביא קרן
 עי"א נסתלקה למ"ד ממילוי חלף ונשאר חף ועל
 כן נדע בחרי חף כל קרן ישראל :

ה) ז'ב'עו בארץ שטריה איבד וטבר . ר"ם
 שטריה איבד וטבר גימט' קרח
 עם הסולל רמו מדרש רז"ל שביאו האספות
 בקדושין (דף ל"א ע"ב) וז"ל יש במדרש שאסף
 אמר שירש על שטבעו בארץ שטריה משל לשפח'
 שכלכה לשאוב מים מהבאר והיפה מלעטרה
 וזוכה עד שבאם שפחה המלך לשאוב ובידה
 כלי זהב ונפל אותו כלי שם החמילה הראשונה
 לשורר ואמרה עד עכשיו לא הייתי סבורה
 שיוליא שום אדם כדי שיהא של חרם מן הבאר
 שאיני נחשב ועכשיו מי שיוליא אותו של זהב
 יוליא כדי עמו כך בני קרח שהיו בלעשים כשראו
 שטבעו בארץ שטריה אמרו שירש אמר מי
 שיוליא השטרים יוליא גם אותנו לכן אמר חסף
 מזמור שהוא ממשפחה קרח עכ"ל חס רמו
 שרמו כי ר"ם שטריה איבד וטבר גימטריה קרח
 פעל ידי השטרים נתגלה הללת קרח . אמנם
 לריך להבין מי חלה זה בזה ושמשתי משם רב
 הגדול מהר"ד אברהם רחאנים הזקן ז"ל במ"ס
 פ' חלק (ד' ק"ט) דר"ע סבר פדס קרח אין להם
 חלק לעולם הבא שנא' וחכם עליהם הארץ
 בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא
 ורבי יאודה בן במירא סבר כרי סן כחשדיה
 המתבקשת שנא' תעיתי כשה אובר בקש עבדך .
 ואם כן איכה ספיקא במאי דכתיב גבי קרח
 ויאבדו מתוך הקהל אם הוא אבידה לגמרי ואין
 להם חלק לעולם הבא או אם הוא אבידה
 המתבקשת ויש להם חלק לעולם הבא ולזה
 כיון שראו השטרים דכתיב בכו אבד וטבר
 ומכרח שהוא כאבדה המתבקשת אם בן גם
 ויאבדו מתוך הקהל אינו אבידה לגמרי ח"ס מי
 שיוליא

הקמן אומר בגמול אויבך אל תשמת וכו' פן
 יראה ה' ודע בעיניו וקשיב מעליו אפי חרון
 אפו לא נאמר אלא אפו וה"ג הרמ"ה ורשב"ם
 ופירש רבינו עובדים מדלח כתיב ושכ יסורכו
 מעל אויבך וישיבה עליך וסרב ח"ע הביא
 ממד"ש חרון אפו לא נאמר דמשמע חוס האף
 אלא אפו כלומר כל האף . והשחא קאמרה
 ב"י דבגם כי לרוב טיגות אינו מן כדין
 שיסולק האף מישראל וישיבכו על הגוים מ"מ
 נקום מיבא פלגא שגם הם ילקו בישראל .
 ח"ס שמעו הגוים כי נחנחה חיי ולא בואו לנחמנו
 ולא עוד אלא כל אויבי שמעו רעפי ששו כי
 אחס עשית שסיה בדר מן העמים כמו
 שפירש"י והם שמחים במפלטי והגם דעוונתי
 כבדו שאינו מן הדין לסלק האף ממנו ולהשיבו
 להם מ"מ שבאם עליהם יוס קראם ויהיו כמוני
 שגם הם יבוא חידם כמוני וזה במה שכתב כל
 רעתם וכו' :

אמ"ח 1234567

ב) תבא כל רעתם וגו' . פירש רב
 מהר"ש פרימו ז"ל בהקדמה
 שכתבתי לעיל דמה שגפרע מעט מעט מישראל
 היינו על חטא ועון אכל על פשע בבה אחת
 וז"ש תבא כל רעתם של ח"ה לפניך ועולל לנו
 על חטאם כאשר עוללת לי על כל פשעי .
 שגפרעת על הפשעים בבה אחת כן תפרע להם
 גם על חטאם :

ב) (א) איכה ישיב באפו ה' וגו' . חפשי
 במ"ס רב ש"ך ע"ס דבגלות
 מלרים אמר למשה רבינו עליו השלום חיי ה'
 כי אלמים בנימטריה פ"ו וסוסיף אחד יוסר
 ונעשה חיי ה' גימטריה פ"ו אחד יוסר על
 מספר אלמים לכבוש הדיון וזכר הוליאנו ממלרי'
 זכתי . וכן עתה גברה מדת הדיון ואחד יוסר
 על שם אלמים נעשה חפ"ו ח"ס איכה ישיב
 באפיו כי זאת לפנים אחד יוסר על אלמים היה
 חיי ה' . ועתה היה לסגביר הדיון ונעשה חפ"ו .
 וחפשי לרמוח הבלך משמים ארץ ר"ם חמה
 דכביכול עייל חמה ח"ו כמ"ס בזהר הקדוש
 וס"ס השלוח משמים ארץ ספארת הוא חלום
 באחמ"ס ברוגז רחם יזכור שיבא חלום זכר
 געוב לבשר הגאולה כי סו"ז לקח יעקב
 למשכון ור"ה האמם יתוד קב"ו . ה' חמם
 ודוק :

ציוילא השערים יוליא גם לחאנו עד כאן שמעמי
 מעם הרב כנז' . ואחר זמן ראיתי שהרב
 מופת סודר מהרה"ח בם' ישרש יעקב פ"ק
 דקדושין מיייתי ליה מפי השמועה סהם ע"ט .
 אמנם עדיין יש לחקור דכיון דבלשון אבידה
 איכה חרי פירושי או אבידה לגמרי או כאבידה
 המתבקשת אם כן לשמחה מה זו עשה ומה
 ראו בני קרח לומר שירה עדיין הספק במקומו
 דאימא דהגם דלשון אבידה הכתוב בשערים
 אינו לגמרי אלא כאבידה המתבקשת דילמא
 ויחזדו מתוך הקהל הוא לגמרי ואין להם חלק
 לעולם הבא דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה
 נאמר על דבר שנאבד לגמרי גם כן ועוד
 לריך להבין אמאי אלטרין משל לזה ומשול'
 ימשול' בנו משל לשפחה וכו' וחסני לומר כשראו
 שבעו בארץ שערים אמרו שירה מי שיויליא
 בשערים וכו' . ואפשר לישב הכל במה שמלאחי
 באגדה ח"ל באה חנה ונאבדה על קרח שנא'
 מוריד שאל ויעל ויכל זאח לא היו גאמינים
 שיעלו עד שנהרב בית המקדש ויבעלו שערי
 בית המקדש שנא' עבעו בארץ שערים ובאו
 אלל קרח ותפש' מיד האמינו ואמרו כשיעלו
 אלו השערים אף אנו נעלם עמם עכ"ל ולפ"י
 יגדק מאד רמזו האמור כי ר"ת שעריה אבד
 ושבר נ"י קרח לומר שבעו אלו השערים אלל
 קרח ובאגדה הוא ים להעיר עליה דאמאי לא
 האמינו לנבואת אהה ואם ח"ו הים מקום
 לפקדן דאין נחפשו להם ונודע בשערים
 והאמינו לנבואת חנה . אכן בלרוף דברי הרב
 מהר"א רחמים ז"ל יבא הכל על נכון כי אהה
 כמוב בתורה יחזדו מתוך הקהל והיו סוברים
 דהוא אבידה לגמרי ואין להם חלק לעולם
 הבא . וכשנאבדה חנה מוריד שאל ויעל הים
 להם פקדון בלד מה דהוא נגד מעשה רבינו
 עליו השלום שכתב בתורה ויחזדו מתוך הקהל
 ושוכה דנאבדו לגמרי ואין ולא ורפיא בידיהו
 עד שנהרב בית המקדש ויבעלו השערים ובאו
 ליד קרח ותפשה או הבינו כי ויחזדו מתוך
 הקהל הוא כאבידה המתבקשת כשם שנא'
 בשערים אבד ושבר ברימיה והיינו כאבידה
 המתבקשת . והיה לאום שבאו השערים לידו
 ומפשה ולא על אהה אלא להורות דנבואת חנה
 אמינים שיעלו ומשוי' בסוכה מכוונת באו
 אצד החכמה

שלא

שלא היו מחשיבים הסורה וביטלו בהתפתח כי
 בעיניהם הינה מעונה ברכה ואין בה חשיבות
 והיו לומדים בקורא סיפורים בעלמא וכגון שלא
 לשמה מחודש לרעה . וזה גרס שיגדל נחנדר
 עליהם מאד מאד על להשחית דרחמנא אמר
 בראשי ילכ"ר בראתי לו תורה חבלין ותורה
 בעדנה דעסיק בה חנוני מגנא ואלולי מללא
 וזהו בשבוא מחשיב הסורה ובפרע חס קורא
 לשמה ככוונה גמורה. אך חלו שלא היו מחשיבים
 הסורה ועסקו בה כסיפורים וסיחת חולין
 במקום שהתורה חבטל הילכ"ר אדרבה היה
 סיבה להגדיל הילכ"ר וני' התורה הלכו ח"ו
 להפ"א וסיב להם לזרע להכשילם ולבא לידי
 עונות גדולות ונחלות נמרצות ולזה אין גם אחד
 ידע להביב עד אשר מאריה דעלמא גילה
 שמוחם שלא היו מחשיבים הסורה ולא ברכו
 עליה כי ילרם הטעם שאינה כדאית לברך עליה.
 וזהו נבין קראין טבעו בארץ שערירי על שחלקו
 כבוד לארון . וכשחא יקשה דחס השערים על
 שחלקו כבוד לארון לה שלע בהם אויב חס כן
 איך מלכה ושירי בניו שסם חכמים עוסקים
 בתורה והיו דרופתקי דאורייתא עלמם והלכו
 שבי דכלכו איהיבא ביה לז"א אין תורה . שסם
 למדו תורה כסיפורים וסיחת חולין ולא ברכו
 עליה ואם כן אין תורה . ואדרבה נחמו כח
 להפ"א כי גבר אויב וכמו שאמרנו והשערים
 חלקו כבוד לארון ולכן לא שלע בהם אויב
 והחכמים שלא חלקו כבוד לתורה ואדרבה ח"ו
 היו כמבזי התורה הלכו שבי לפני לר ודוק :
 (יג) כי גדול כים בברך מי ירפא לך . אמרו
 במדרש כי גדול כים אמר רבי חולפאי
 מי ששוא עתיד לרפאה שברו של ים הוא ירפא
 לך אמר רבי חבין מי שאמרנו לו שירה על כים
 זה חלי ואנוכו הוא ירפא לך עכ"ל ובחלוקה
 ראשונה שמעתי משם רבני אשכנז ז"ל כמה
 שאמרנו רז"ל בשעב כנשא שלמה חת בת פרעה
 בא גבריהל ונעץ קנה בים ובעלה שרטון ועליו
 נבנה כרך גדול . וגמלא דשנעץ גבריהל קנה בים
 ובעלה שרטון היה שבר בים שהמקום זה היה
 ים ונעשה יבשה ועמיד הקב"ה לרפאה שברו
 של ים שיעשה המקום ים כאשר בראשונה ואו
 הוא ירפא לך . ומשם הרב הגדול כמסר"ו
 רוחאניס ז"ל שמעתי במ"ש רז"ל בשאמר הקב"ה

יקחו המים להכדיל בין מים עליונים לתחתונים
 קטרנו המים עד שהנטיחם ליטול מהם מלח
 לקרבנות וזמן שאין בית שברו של ים במקומו
 ומי שעתיד לרפאות שברו חל ים שיבנה בית
 המקדש ויטלו מלח לקרבנות הוא ירפא לך
 דכשיבנה בית המקדש ממילא מוכח כי בא
 לליון גואל . ולהבין דברי רבי חבין מי שאמרנו
 לו שירה על כים זה חלי ואנוכו ועו' אפשר לומר
 לי הסדיוט במ"ש מהרימ"ט בדרשוסיו וכדאמרו
 דברי קדשו חלי הסדיוט כפמה מקומות דסבר
 הרב ז"ל דממשכן ונבית המקדש בים לנו דין
 ארוסין ובגאולה העמידה יהיה לנו דין נשואין .
 ואפשר דזה כיוונו ישראל בשירת בים בלאמר
 זה חלי ואנוכו כלומר עתה זכיתי זה חלי דאפי'
 עוברין שבמעתי אמן אמרו זה חלי ורמזה שפחה
 על בים וכי' ויחי רלון ואנוכו שאזכה להיות
 נוח שלו כלומר נוח בית ויחי נשואין . וביניחא
 מלרים וקריעת ים סוף נסים גדולים ועלומים
 לשעתן ולעת"ל דמשם נמשך גאולה העמידה
 וכמ"ש בזכר הקדוש והרב אמר"ש פרימו ז"ל
 ביאר על פי זה איזה ענינים והבאתי קלת דבריו
 חלי עני כס' הקטן דברים אחדים דרוש כ"א
 ע"ש ח"ש מי שאמרנו לו שירה על כים זה חלי
 ואנוכו שאייתם לנבואין הוא ירפאך דלעת"ל
 יהיו נשואין ודוק היטב כי קלרתי :
 (טו) הוואת העיר שיאמרו כלילם יופי . דורשי
 רשומות אמרו סופי תיבות תורת
 ויש להבין מה ענין רמז זה כאן וראה במ"ש
 הרב הגדול מהרימ"ט דכל העולם הזה נדונים
 כאירוסין ומסו"ה נחמה תורה על ידי הרמז
 אבל לעת"ל שזכרה לנשואין אז נזכר ללמוד מפיו
 יתברך ח"ש הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי
 וברוגז רחם יזכור רמז שיאמרו לעתיד כלילת
 יופי דתיהוי חלר דידיה דאז כתיב ויסדחך
 כספירים וכו' ובה רמז תורת בקופי תיבות
 דבכוף ילמדו תורתו שילמדו מפיו יתב' תורת
 דייקא שתייה תורה שלימה מתיחס' חליו
 יתברך וזה רמז תורתו כמו שנאמר וכל בניך
 למודי ב' ודוק :
 (טז) פצו עליך פיהס וגו' שרקו ויחקו וגו' .
 פירש רבינו האר"י ז"ל בשער
 הפסוקים דחריקת שנייהס יורט כי לא נעשה
 רלונכס וכדכתיב שיניו יתקו וגמס האות דשעים
 חאבד

C

מח"מ 1234567

—ח—

תבלין התורה — כפרוטגמא חדשה

← בגמ' (ברכות ה') לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר. נצחו מוטב, ואם לאו — יעטק בתורה, נצחו מוטב, ואם לאו — יקרא ק"ש כו'.

בגמ' (ב"ב ט"ו) ברא הקב"ה יצה"ר, ברא לו תורה תבלין, [ואמרו עוד] תורה בעידנא דעסיק בה אגוני ומצלי [מיצה"ר, סוטה כ"א ע"ש, וא"כ מה שייד לאתר שעוסק בתורה שלא ינצח את יצה"ר, שאמרו ואם לאו — יקרא ק"ש]. ועי' באגרת גאון ישראל.

1234567

והנה הטור בהל' ק"ש (סי' ס"א) כתב, ויקראנה ביראה ובכוונה. כתב רב עמרם, לשויא אינש לק"ש בכל זמן דקרי לה כפרוטגמא חדשה. פירוש פרוטגמא כתב המלך על בני מדינתו, שק"ש הוא פרוטגמא דקב"ה כו'. והב"י כתב, ויקראנה, כלומר שלא תהיה בעיניו שכבר שמע אותו הרבה פעמים שאינו חביב אצלו. וכך אמרו חז"ל (פסיקתא זוטרתא ואתחנן ו') „בכל יום יהיו בעיניך כחדשים“.

הדבר הזה, שיהי בכל יום כחדשים, יש להסביר בדרך השכל. על כל אדם לשמור חוקי המדינה, ומאז יצא חוק חדש ונכתב בספר המשפטים החובה על כל אדם לנצור אותם, כל זמן שלא ישתנה ולא יתחלף החוק, אולם החוב אשר מוטל לשמור תמיד הוא רק מכח הפעם הראשון, וזהו החוק לשמור כל זמן שלא ישתנה, אבל רצון המחוקק הוא לא תמיד, כי הלא אדם הוא ויתנתם, ומי יודע אם לא נשתנה רצון המחוקק שנית, אולי כבר שכח או הסיח מדעתו. לא כן התורה הקדושה לא רק מאשר לפני אלפים שנה נצטוינו לשמור תמיד, אך התורה הוא רצונו של הקב"ה, ורצונו הוא בכל רגע שנשמור התורה. וכמו שנצטוינו לשמוע אל דברי הנביא אשר יאמר בשם ד' בכל רגע, כן קבלנו מפי אדון כל הנביאים, אשר התורה היא לעד לעולם, ורצונו ית"ש הוא בכל עת שנשמור תורה, ובכל עת שיודמן איזו מצוה, בזה הרגע רצונו יתברך שנשמור מצותו ורצונו, וזה אנו יודעים מאדון כל הנביאים. הוא הדבר, אשר בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים, כי רצונו הלא הוא כל יום ויום, וממילא [צריך] שיהי חביב אצלנו כשעה ראשונה!

← והנה חז"ל אמרו (נדרים פ"א), „על מה אבדה הארץ“ (ירמי' ט') דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו וכו' — שלא ברכו בתורה תחלה. היינו, שלא היתה חשובה בעיניהם כ"כ לברך עלי, עי' בר"ן שם [שפי' כן בשם ר"י, ועוד כתב שם, דעכצ"ל שהיו עוסקין

בתורת תמיד, דאל"כ למה לא ידעו החכמים והנביאים להשיב על מה אבדה הארץ וכו' ע"ש].

(*) וי"ל כי עיקר השאלה היתה, מהיכן באו לחטאים הגדולים [שע"י בא החורבן]. והלא אחז"ל ברא הקב"ה יצה"ר, ברא לו תורה תכלין, ותורה בעידנא דעסיק בה אגוני ומצלי, [וא"כ למה לא הגינה עליהם התורה — שעסקו בה תמיד — להצילם שלא יחטאו בחטאים הגדולים שהביאו עליהם החורבן].

→ ^{מכאן} אך חז"ל אמרו (ברכות ס"ב) [גבי דוד המע"ה] שלפיכך, ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו" (מלכים א' א'), מפני שביוה את הבגדים, שכרת כנף מעיל שאול במערה ע"ש. והיינו, כי בטבע הבגדים להחם הגוף, וזה מתנת השי"ת, ומאחר שביוה את הבגדים, לא עשו את פעולתם! וכן הדבר הזה, התוה"ק היא תכלין ליצה"ר, וזתי סגולה רוחנית, ומי שהתורה אינה חשובה בעיניו, לא תפעול פעולתה להיות תכלין נגד יצה"ר!

וזוהו שאמרו, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, נצחו מוטב, ואם לאו יקרא ק"ש, [כלומר]: ואם לאו, דהיינו, שהתורה לא תנצח את היצה"ר, בהאי הוא משום שהתורה אינה חשובה בעיניו כנ"ל, ע"כ יקרא ק"ש, [דהיינו כפרוטגמא חרשה], שיהיו בעיניו ד"ת כחדשים וכנ"ל. וכאשר התורה תהי חשובה בעיניו, ממילא תהי תכלין ליצה"ר לנצור ארחות חיים!

— ט —

ובחרת בחיים

(ספרי פ' ראה) ראה אנכי כו', לפי שנאמר (דברים ל') החיים והמות נתתי לפניך, שמא יאמרו ישראל, הואיל ונתן הקב"ה לפנינו שני דרכים, נלך באיזו מהם שגרצה ת"ל, "ובחרת בחיים" כו'.

(*) נראה שחסר כאן בכת"י, ואפשר שהי' קשה לאדמו"ר הנהמ"ח וזוק"ל לפרש בספ"י שמפני שהתורה לא היתה חשובה בעיניהם כ"כ וכר' כמ"ש בר"ן, משום כך יחרב המקדש ואבדה הארץ וכו' וכו', והלא עסקו בתורה תמיד, ואף שלא עסקו בה לשמה, כמ"ש הר"ן שם, כבר אמרו חז"ל בכמ"ק, לעולם יעסוק וכו' אע"פ שלא לשמה וכו'. ועוד הרי אמרו (יומא ט') מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני ג' דברים: ע"ז, גלוי עריות, שפיכות דמים, ולכן פי' אדמו"ר, כי עיקר השאלה היתה, מהיכן באו לחטאים הגדולים וכו'.

לב

פרק ששי

אהרן

שטו

ובזה יתבארו דברי המשנה, רצה הקצ"ה לזכות את ישראל, מלשון נחון, כמו ששינו (ברכות יב:) ולא זכיתי, ופירש הברטנורא לא נחתי. והיינו שרצה הקצ"ה שיהיה לישראל כח נחון במלחמה נגד אומות העולם, לפיכך הרצ"ה להם תורה ומצות, שנתן להם כח להרבות התורה ולחדש חידושים, ובכח זה מזמרים את העריצים והקליפות ונוצחים במלחמה.

ד

או יאמר בהקדם מה דאיתא במדרש (שומר טוב מומור קיט) הוצא ברש"י (פ' וירא) שהתפאר הקצ"ה באברהם, כשאמרתי לו (בראשית כג ב) קח נא את בנך וכו' והעלהו שם לעולה, היה לו להשיב אחרת לי (בראשית כא יב) כי ציחק יקרא לך זרע, ועכשיו אהה אומר לי והעלהו לעולה, ולא השיב כלל רק נודחו למצותי, ע"כ.

ובתב על זה א"ז זללה"ה צישמת משה (פ' וירא) שזהו זכות גדול לאברהם שלא הרבה כלל אחר הקצ"ה ולא הקשה כלום, ועל זה הקצ"ה משלם לו מדה כנגד מדה, שצשעה שאין לישראל זכות, והמקטריגים מקשים קושיות על ישראל למה עושין כך וכך, משיב להם הקצ"ה והלא אברהם אביהם היה לו להקשות עלי ולא הקשה כלום, על כן הדין נותן שבמדה זו יתנהג עם בניו להטיב להם ולא להקשות עליהם כלל, עכ"ד.

והאומנם בני ישראל זרע אברהם הולכים בדרכיו הקדושים, והם מקיימים תמיד מצותיו ית"ש משפטיו וחקיו גם מה שאינם מציינים, ואינם מקשים כלום מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, ובשציל כך הם ראויים לישועה בכל עת, ועל דרך שאמר הכתוב (דברים ד י) ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו בכל קראינו אליו, וכמו הקדמונים (דרשות הר"ן דרוש הראשון) שהטעם לזה מפורש בפסוק שלאחריו, כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים נדיקים, כי בשציל שאנו עושים רצונו לשמור חוקים בלא טעם, כמו כן הוא יתברך קרוב אליו בכל קראינו אליו בלא טעם, עכ"ד.

ובדרך זה יתבארו דברי המשנה, רצה הקצ"ה לזכות את ישראל, היינו שיזכו ישראל לישועה ורחמים, ולא יוכלו המקטריגים להקשות עליהם קושיות לומר שאינם ראויים לישועה מחמת שום סיבה, לפיכך הרצה להם תורה ומצות, היינו שיש כמה מצות שהם חוקים בלי טעם, ועל ידי זה שבני ישראל הם מקיימים אותם בלי שום קושיות, הם ראויים לישועה ואין המקטריגים יכולים להקשות עליהם כלום.

ה

עוד יתבאר בהקדם מה דאיתא במס' קידושין (דף ל:) יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ואלמלא הקצ"ה עזרו לא יוכל לו. אמנם איתא שם בגמרא, אמר הקצ"ה לישראל, בראמי יצר הרע ובראמי לו תורה תצלין, אם אתם עוסקים בחורה אין אתם נמסרים בידו.

ובכן י"ל שבכח זה שבני ישראל מחדשים חידושי תורה דבר יום ביומו, הם זוכים להתגבר על היצר הרע המתחדש בכל יום ויום ואינם נמסרים בידו.

ובזה יתבארו דברי המשנה, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, זכות הוא מלשון נחון, כמו ששינו (ברכות יב:) ולא זכתי, ופירש הרטנורא לא נחתי. והיינו שרצה הקב"ה שיהיה בידינו כח הנחון שנוכל לנצח את היצר הרע המתחדש בכל יום, לפיכך הרב"ה להם תורה ומצוות, וכפירוש החתם סופר (דרשות לשנה"ג דף רלח:) שנתן להם כח להרבות התורה ולחדש חידושים, ובכח זה יכולים להתגבר על היצר הרע המתחדש בכל יום ואינם נמסרים בידו. L

ו

או יאמר על פי מה דאיתא במס' סוטה (דף כה:) אמר רב יוסף, מצוה בעידנא דעסיק בה, מגנא ומללא, בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא, אצולי לא מללא, תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מגנא ומללא, ופירש"י, מגנא מן היסורין, ומללא מיצר הרע שלא יכשילנו לחטא, ע"ש.

וזה שאמר רצה הקב"ה לזכות את ישראל, היינו שיזכו להנצל מיצר הרע, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, ואין לך שעה אחת ביום שלא שייך בה קיום מצוה אחת ממצוות ה', ובפרט כי ישנם שש מצוות הנהוגות בתמידות בכל רגע ורגע, והן להאמין בה',

שלא להאמין זולתו, לייחדו, לאהבה אותו, ליראה אותו, ולא תתורו, והרי מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומללא מן היסורין ומיצר הרע.

ז

או יאמר בהקדם מה שכתב ח"ו זללה"ה בייטב לב (פי' תרומה) בציאור ההבדל בין ישראל לעמים, כי לא זו בלבד שיש הבדל בין הנשמות שבני ישראל הם ממקום גבוה נאלצים והם למעלה מהטבע, אלא אף גם יש הפרש גדול בין גופן של בני ישראל ובין יתר החיים המדברים, הגם ששניהם קרויים מחומר עפר מן האדמה, עם כל זה כרחוק מורח ממערב רחוקים גופי עם בני ישראל מגופי אומות העולם, כי עליהם נאמר (הושע ז א) זנתה ארם הוציאה הורתם, ונאחזים בסבך חלאת זוהמת נחש הקדמוני וטומאתה בשוליה, לא באלה חלק יעקב המופרשים ומוזדלים מכל סוג טומאה וזוהמא, אשר לתקן זאת באה מצוה מילה והפרישה וטומאת נדה ויתר האזהרות וסייגים, עכ"ד.

ויתבן לומר כי איכות הקדושה ושפע האלהי שיש בגופי בני ישראל נובע בקרבם על ידי אכילה של מצוה, כגון כזית מצה בליל הפסח וכזית פת בליל התקדש חג הסוכות ומצוות שמיית יין בפסח ובפורים, כי מבואר בזוהר הקדוש (פינחס דף רלח:) שעל ידי מעשה המצוות שורה שם הוי"ה ב"ה על אותו אבר המתייחס למצוה זו. נמצא כי כאשר האדם מקיים שום מצוה שבגופו, הוא ממשיך השראת

הקדושה על אותו אבר למשל בשעת מצות הקדושה על האזנים, שורה הקדושה על הקדושה השורה על הנ על כך הוא אכילה של עצמו נכנס בפנימית ה ואף לאחר שכבר סילן נפסק פעולתו, לא סו אלא נשאר בתוך גופו. הדברי חיים זי"ע בליל הקדר (שנת תרל"ז לפ"ק שעלתה לו לקיים כל מ מה לפני החג), והניח יד אמר, שישו מעי שישו יש בכס, כמה מצוה יש אפיקומן, ד' כוסות, מהן מדברי קבלה, וזו בהם רומז לאורות על עכדה"ק. וכמו כן כל אכילה של מצוה לשכ נבלעת בתוך גופו, המצוה תלויה אותו זו את הגוף ומזכרו בק בקדושת לוי

וזהו ציאור המשנה, ישראל, היינו לו לטהרם מזהמת הנ בקדושה של מעלה, ל ומצוות, היינו שנתן בדברים גשמיים, וקו